

BARGOBIHTTÁGIHPA \

1.-4. CEAHKKI

ÁLGGAHUS

#MÁVSSOLAŠ - AIDDO NU MO DON LEAT

Dán jagáš kampánnja háliida deattuhit man mávssolaš olbmo áidnalunddotvuoha lea, ja ávvudit mánggadáfotvuođa. Mánáidskuvlajagiin sturrot sosiála gáibádusat dađi mielde go mánáid identitehta ja iešdovdu ovdána. Muhtumiidda dasa čatnasa eahpesihkarvuoha. Seammás go olmmoš galgá šaddat sierra indiviidan, de stuorru dárbu heivet searvevuhtii. Dán jagáš kampánnja háliida deattuhit smiehttama ja dieđu identitehtaovdáneami birra – gii lean mun? Gii mun háliidan leat? Gii mearrida mo mun galgga leat? Mii háliidit ávvudit mánggadáfotvuođa ja man mávssolaš dat lea ahte olbmot leat sierralárganat, ja dagahit mánáid ja nuoraid oadjebassan das ahte sii leat mávssolaččat aiddo nu mo sii leat.

Kampánnjapáhkii 1.-4. luohká várás leat mii välljen bargobihtáid identitehta, rupmaša ja dovdduid birra. Mihttun lea ahte oahppit galget smiehttat rupmašiid, dovdduid ja identitehtaid mánggadáfotvuođa birra – ja man mávssolaš dat lea ahte mii buohkat beassat Leahkit dakkárat go mii leat. Sáhka galgá leat iežas identitehta ovddideamis earáid oktavuodas. Mii leat áibbas áidnalunddogat, ja seammás mii dárbbasit buohtastahttit iežamet earáiguin ja ásahit gaskavuodaid. Mii ovdánit indiviidan searvevuodain.

CAVGILEAMIT OAHPAHEADDJÁI

Čálgu ja oadjebasvuoha leat dehálaš eavttut dasa ahte oahppit galget sáhttit ovdánit persovnnalaččat, sosiálalaččat ja fágalaččat. Dutkan čájeha maiddái ahte seksualitehta berre oahpahuuvot oadjebas ja searvadeaddji saddjás oahppanbirrasis ásahan dihtii erenoamáš erohusa ohppiide. Danne lea dehálaš ahte don oahpaheadjii ásahat buriid rámmaid seksualitehtaoahpahussii iežat luohkás. Sex og Politikka/Seksa ja Politihkka rávve ahte seksualitehtaoahpahus vuodđuduvvo čuovvovaš prinsihpaide:

- Ahte erohusat árvvusadnojuvvojit (ovdamearkka dihtii go dat čatnasit čearddalašvuhtii, bearašduogáži, neaktimii, oaiviliidda, sohkaealeidentitehtii ja sohkaealedovddaheapmái).
- Ahte eai dohkkehuvo sánit ja cealkámušat mat vealahit dahje mat fuonášit earáid.
- Ahte ii oktage galgga vásihit sealggebealesárdnuma dahje loavkašuvvama.
- Ahte mii garvit hállama persovnnalaš vásáhusaid birra, muhto baicce digaštallat fáttáid fiktiivá ovdamearkkaid bokte.
- Ahte buohkat dihtet mii dáhpáhuvvá oahpahusas.
- Ahte buohkat servet, muhto ahte lea vejolašvuoha cealkit ahte ii háliit ovddidit iežas oaivila.
- Ahte sárdnun dáhpáhuvvá “gitta lanjas” – mii mearkaša ahte eat manjil hála luohkkáustibiiguin dan birra maid earát leat dadjan ja dahkan oahpahusas. Mii rávvet maiddái ahte seksualitehtaoahpahus álggahuvo dainna ahte oahpaheadjii ja oahppit ásahit heivvolaš šiehtadusaid das mo oahpahus galgá dáhpáhuvat, sorjavaččat luohká čoahkkádusas ja birrasis. Dakkár šiehtadus ahte ii galgga hállat iežas birra priváhta dahje hui persovnnalaččat, sáhtta loktet daid ohppiid oadjebasvuođa geat gillájit hárdima. Dakkár šiehtadusat ahte olmmoš galgá guldalit earáid ii ge bilkidit sin, sáhttet maid leat dehálaččat. Mii rávvet geavahit 1.- 4. luohká vuodđomateriála hárhesusaid, Fáttás 1: « Oadjebas sadi seksualitehtaoahpahussii” ásahan dihtii oadjebas sadi ohppiide.

ÁLGGAHUS

GEALBOMIHTUT

Vahkku 6 lea hábmejuvvon oahppoplána vuodu.
Vuolábealde oainnát guđe gealbomihtuid bargobihtát gokčet.

1-2. CEAHKKI:

SERVODATFÁGA

- Smiehtadit dan birra manne olbmui leat iešguđet oaivilat ja manne sii dahket iešguđet válljemiid

- ságastallat ustivuoda ja gullevašvuoda birra ja dan birra mii dat váikkuha gaskavuodaide

- Ságastallat dovdduid, rupmaša, sohkabeali ja seksualitehta birra ja das mo sáhtta dovddahit ja árvusatnit iežas ja earáid rájaid

VALÁŠTALLAN

- Guorahallat iežas rumašlaš lihkademiid duhkoraddamis ja eará doaimmain, okto ja ovttas earáiguin

DÁROGIELLA

- Ságastallat áššin ja čilget mo dat sánit maid mii geavahit, sáhttet váikkuhit earáide

DÁROGIELLA OHPPIID VÁRÁS GEAIN LEA SÁMEGIELLA VUOSTTAŠGIELLAN

- Ovttahttit teavsta ja njálmmálaš ovdanbuktinvugiid duhkoraddi ja guorahalli vugiiguin ovttasdoaimmadettiin earáiguin

SÁMEGIELLA

- Geavahit sániid ja doahpágiid mat čatnasit bearrašii, báikkálaš servodagaide ja árbedihtui

- Bargat hutkkálaččat sárgumiin ja čállimiin, digitála reaidduiguin ja digitála reaidduid haga

3-4. CEAHKKI:

SERVODATFÁGA

- Ságastallat identitehta, mánggadáfotvuoda ja searvevuoda birra ja smiehtadit dan birra mo olmmoš sáhtta vásihuvvot go ii gula searvevuhtii

- Ságastallat rájaid birra rupmaša ektui, dan birra mat veahkaváldi ja seksuála illasteamit leat, ja dan birra gos sáhtta oažžut veahki jus gillá veahkaválddi ja seksuála illastemiid

VALÁŠTALLAN

- Áddet rumašlaš erohusaid gaskal iežas ja earáid, ja oažžut earáid mielde iešguđet lihkadandoaimmaide

ÁLGGAHUS

DÁROGIELLA

- Guorahallat ja gaskkustit teavsttaid ságastallama, čállima, duhkoraddama, lihcadeami ja eará hutkás ovdanbuktimiid bokte

- Smiehtadit dan birra mo min giellageavaheapmi váikkuha earáide, ja mo mii heivehit ja rievdadit giela iešguđet dilálašvuođain

DÁROGIELLA OHPPIID VÁRÁS GEAIN LEA SÁMEGIELLA VUOSTTAŠGIELLAN

- Guldalit earáid ja dovddahit iežas oaiviliid ságastallamiin ja digaštallamiin

- Ovttastahttit iešguđet ovdanbuktinvugiid iežas teakstahábmemis

SÁMEGIELLA

- Guldalit earáid, divvut čielggadeaddji ja čiekŋudeaddji gažaldagaid, ja čuovvulit earáid árvalusaid

- Ovttastahttit iešguđet ovdanbuktinvugiid iežas teakstahábmemis

GOVASTAGAT

Bargobihtta 1 Ráhkát iežat muora!

Bargobihtta 2 Geige munnje gieđa
Bargobihtta 3 Rumašlahpesviehkan

Bargobihtta 4 Dovddut ja rumašgiella

BARGOBIHTTÄ 1 \

1.-4. CEAHKKI

BARGOBIHTTÁ 1 \ RÁHKAT IEŽAT MUORA!

RÁHKAT IEŽAT MUORA!

MIHTTU

Oahppit besse smiehtadit iežaset oidimiid, gullevašvuoda, gealbuid ja neaguid birra, ja oahppi eallima deháleamos olbmuid birra. Oahppit smiehtadit luohká erohusaid ja mánggadáfotvuoda birra, ja ahte dat lea juoga mii lea buorre.

Ulbmiljoavku: 1.-4. luohkká

Fágalaš guoskevašvuoha: dárogiella, giehtaduodji, seksuáloahpahuš

Áigi: 45 - 60 minuhta.

Veahkkeneavvut: bargoárka ja ivdnebliánttat.

CAVGILEAMIT OAHPAHEADJÁI:

Dán bargobihtás galget oahppit ovdanbuktit persovnnalaš áššiid. Sáhtta lea rašši muhtun ohppiide, erenoamážit jus luohkkábiras ii leat oadjebas. Mii rávvet geavahit 1. - 4. luohká vuoddomateriála fáttá 1 hárvjuhusaid ásahan dihtii oadjebas saji oahpahussii. Jus lea givssideapmi dahje eará dorvvuhisvuoha luohkás, de ii leat dárbu geahčadit iešguđet muoraid dievasčoahkkimis manjágo bargobihtta lea čađahuvon.

Muhtun ohppiid mielas sáhtta leat váttis fuobmát maid sii galget sárgut dahje čállit iežaset murrii. Veahket áinnas evttohusaiguin.

Dan sajis go sárgut dahje čállit, sáhttet oahppit buktit boares vahkkobláđiid, aviissaid ja sullasaččaid ja čuoypadit ja liibmet. Oahppit sáhttet áinnas čálihit govaid ja daid liibmet murrii. Jus ohppiin leat eará hutkás jurdagat, de divtte sin geavahit daid!

Vejolaš lea maid čoahkkáigeassit hárvjuhusa go juohká luohká párran geat muitaleaba iežaska muora birra. Nu sáhttet ollugat oahpásmuvvat ain buorebut!

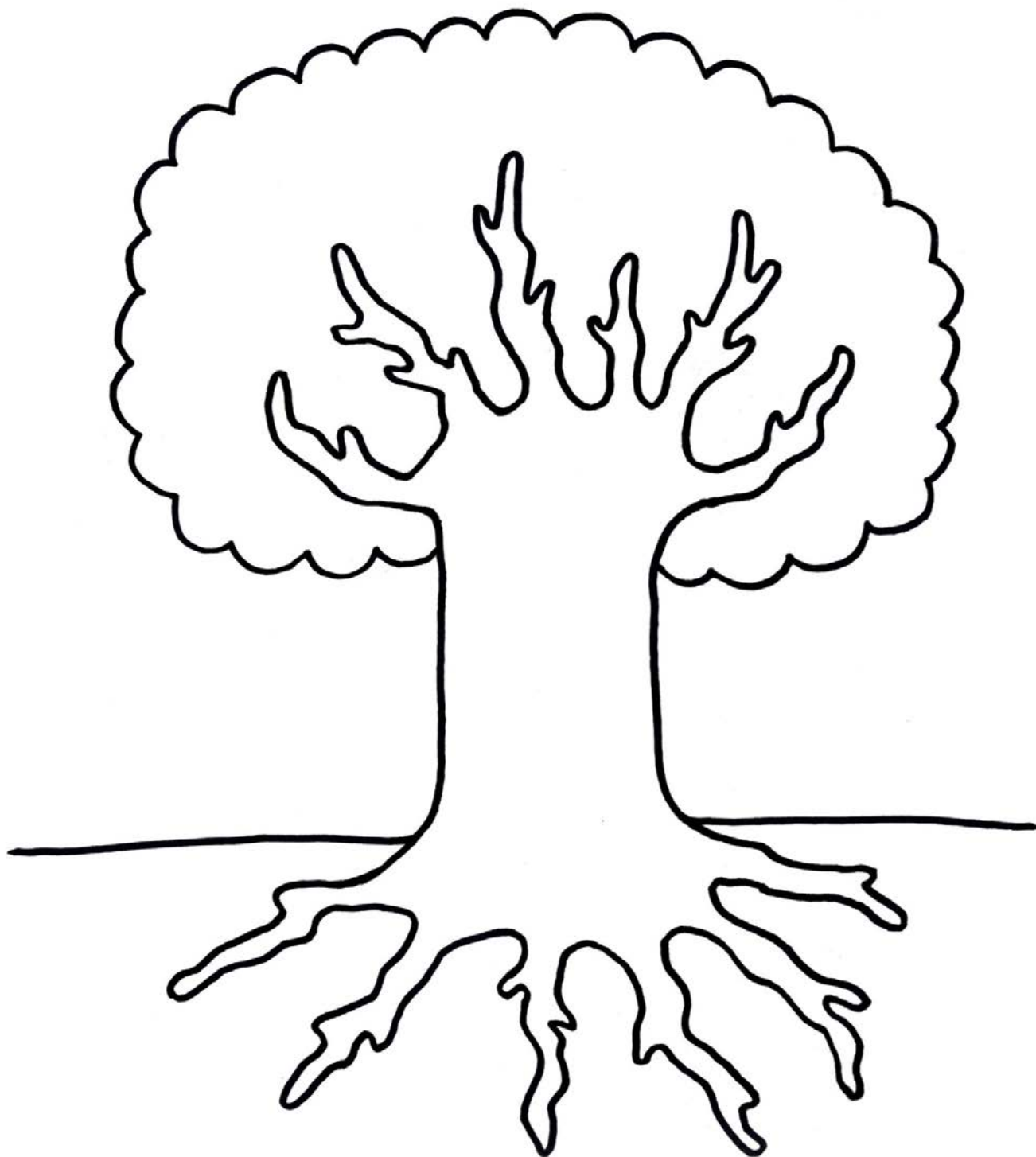
BARGOBIHTTÁ 1 \ RÁHKAT IEŽAT MUORA!

ČILGEHUS

1. Čálit bargoárkka. Oahppit sáhttet maid sárgut iežaset muora.
 2. Juoge bargoárkkaid ohppiide. Mital ahte sis galgá juohkehaš ráhkadit iežas "identitehtamuora". Muora juohke oassi mitala juoidá dan birra gii oahppi lea, eatnama rájes gitta muora lasttaid rádjai. Oahppit sáhttet sárgut dahje čállit, sorjavaččat das guđe luohkkádásis bargobihttá čađahuvvo. Cavgileapmi: Nuoramusaide dáidá leat vuohkkaseamos modelleret hárhjehusa távvalis. Sárggo iežat muora/ovdamearkamuora távvalii čájehan dihtii mo sáhttá dahkat.
 3. Divtte ohppiid deavdit muora osiid mielde. Nuoramusaide sáhttá addit ovttá ja ovttá bargobihtá. Boarrásat oahppit sáhttet ieža stivret ovdáneami.
 - a. Ruohttasat: Maid don liikot dahkat? Maid don dagat go dus lea duođai buorre? Ovdamearkan sáhttet leat «čiekčat spáppa», «ovttastallat iežan beatnagiin», «reaškit nu ahte čoavji bávččada», «geahččat filmma», «rahpat skeaŋkkaid» ja sullasaččat.
 - b. Eana: Masa don liikot du? Mii lea dat buoremus maid dieđát? Ovdamearkan dasa sáhttet leat «šukkoláda», «heasttat», «cola», «juovlaruohtta», «iežan riegádanbeaivi», ja sullasaččat.
 - c. Máтта: Maid don máhtát bures? Dát sáhttá leat váttis muhtumiidda. Sáhtát maiddái jearrat: Maid du áhčči/oabbá/ustit dajašii ahte don máhtát bures? Dat sáhttá ovdamearkka dihtii leat nu go: «leahkit buorre ustibin», «dánsut», «huiikit», «čohkket jurdagiid», «stoahkat». Fuomáš áinnas leat go oktasašvuodát gaskal máddaga ja ruohtasiid sániid.
 - d. Oavssit: Mat leat du doaivagat ja niegut? Maid don háliidat šaddat go stuorut? Maid don háliidat? Mihttun lea ahte oahppit galget smiehttat maid sii háliidit. Sáhttá ovdamearkka dihtii leat «šaddat šibitdoavttirin», muhto sáhttá leat maid «vuolgit lieggariikii». Jeara áinnas: leat go dakkár báikkit gos don háliidivččēt fitnat? Lea go juoga maid don háliidivččēt oahppat? Juoga maid don háliidivččēt máhttit bures? Muhtun olmmoš geainna don háliidivččēt deaivvadit?
 - e. Lasttat: geat leat du eallima deháleamos olbmot? Dat sáhttet leat bearašlahnut, ustibat, olbmot filmmain dahje girjjiin, biebmoeallit, ja nu ain viidáseappot.
 4. Oahppit ivdnejit ja devdet muora. Loahpas čohkke oahpaheadji muoraid ja heŋge daid távvalii. Geahčadehket vuovddi mas leat nu ollu sierralágan muorat. Dáidet muhtun oahppit mitalit juoidá iežaset muora birra?
- SMIEHTADEHKET OVTTAS:**
- Mii leat sierraláganat!
 - Mii liikot iešguđet dinggaide ja mii loakit bures go mii dahkat iešguđet áššiid. Dáidá leat nu ahte juoga maid muhtun lea sárgon/čállán iežas «eatnamii», lea dakkár masa muhtun earát eai liiko ollenge.
 - Jurddaš man ahkit livččii jus buot muorat livčče áibbas ovttaláganat ja seamma ivdnásaččat!
 - Dakkár luohkás mas leat nu ollu sierralágan muorat, sáhttá oahppi oahppat hui ollu.
 - Buot muorat leat mávssolaččat, aiddo nu mo dat leat.

BARGOBIHTTÄ 1 \

BARGOARKA

BARGOBIHTTÄ 2 \

1.-4. CEAHKKI

BARGOBIHTTÁ 2 \ GEIGE MUNNJE GIEĐA

PÁRRAHÁRJEHUSAT

ULBMIL

- Oahppit máhttet addit ovdamearkkaid das mot gieđat ja rupmašat sáhttet leat ovttaláganat ja earáláganat
- Oahppit máhttet bidjat sániid dasa maid sii liikojit iežaset gieđain ja iežas rupmašis

ULBMILJOAVKU: 1.-4. ceahkki

FÁGALAŠ GUOSKEVÁŠVUOHTA: Luondufága, dárogiella, dáidda ja giehtaduodji, oahppoplána obbalaš oassi

ÁIGEGEAVAHEAPMI: 30–45 minuhta

BARGOREAIDDUT: Bábir, ivnnit ja skárrit Smartboard/ projektor Vejolaččat musihka

OAHPAHEADDJÁI CAVGILEAMIT

Hárjehusa sáhtta oanidit go ii váldde mielde nuppi oasi ovdal oktasaš ságastallama, dat mearkkaša juogo dan oasi mas oahppit vázzet birra luohkás, dahje mas sii sárgot iežaset luohkkáustiba gieđa.

ČILGEHUS

Oahpaheaddji muitala ahte sii galget bargat hárjehusain mas lea sáhka dan birra mot gieđat ja rupmašat leat sihke ovttaláganat ja earáláganat.

Oahpaheaddji sihtá álggos ohppiid čuoččahit ja vázzit luohkkálanjas earáid birra. Lea maid vejolašvuotta čuojahit jaskes ja vuogas musihka dan botta go vázzet birra. Go oahppi deaivá muhtun eará oahppi, de goappešgagat galgaba bisánit ja doallat giehtaváimmuid duolbasit vuostálagaid dan botta go geahččaba nubbi nubbái ja iežaskka gieđaide. Soai galgaba eará sániiguin “geiget nubbi nubbái gieđa”. Dasto soai vázziiba viidáset ja dahkaba dan seamma earáiguin luohkás. Maŋjel go oahppit leat muhtun gearddi dan bargan, de oahpaheaddji bisseha hárjehusa (vejolaččat go bisseha musihka). Oahppit geat leat oktii čalmmiid ráhkadit páraid hárjehusa boahhte oasis.

Oahppit čohkkedit páraide oahppibevddiid lusa. Álggos sii bidjet gieđaid duolbasit oahppibevddiid ala ja hupmet dan birra mot sii leat ovttaláganat ja earáláganat, ovdamearkka dihte sturrodaga, liikeivnni, gaccaid, čáihniid, hávvesajiid dáfus.

Sii galget maiddái addit ovdamearkkaid das mii sin mielas lea čáppat iežaset gieđaguin ja luohkkáustiba gieđaguin. Dasto sii galget “geiget nubbi nubbái gieđa”

go sárgot bliánttain nuppi gieđa birra. Sárgojuvvon gieđa galgá dasto ivdnet ja sárgut, vai sulasta eanemus lági mielde oahppi gieđa.

Loahpas sáhttet oahppit čuohppat sárgojuvvon gieđa skárriguin ja henget dan luohkkálanja seaidnáid dahje lásii. Nuoramus oahppit sáhttet dárbbasit veahki oahpaheaddjis čuohppamii.

Hárjehusa maŋemus oasis čoahkkanit buot oahppit ovtta gierdui, gos oahpaheaddji dasto ordne ságastallama ohppiid gaskka rupmaša, rumašilu ja girjái vuoda birra. Dáppá sáhtta maiddái smartboardas/ projektoris čájehit hárjehusa bargoarkkaid govaid mánáid ja rávisolbmuid gieđain.

Dán ságastallamis sáhtta oahpaheaddji dáid gažaldagaid atnit vuodđun:

- Makkár erohusaid ja ovttaláganvuodaid sáhtibeiddet oaidnit din iežaideattet gieđain?
- « Gieđat leat oassin rupmašis. Mot rupmašat leat ovttaláganat ja mot rupmašat leat earáláganat? Lea go ovdamearkka dihte seamma ládje go gieđaguin?
- « Mot din gieđat leat earáláganat go stuorát mánáid gieđat - ja rávisolbmuid gieđat?

BARGOBIHTTÁ 2 \ GEIGE MUNNJE GIEĐA

- Mot mánnarumaš lea earálágan go stuorát mánáid rupmašat - ja rávisolbmuid rupmašat?
- Sáhtta go oktage buktit ovdamearkkaid das mii din mielas lea čáppat din iežadet gieđaguin/din skuvlaustiba gieđaguin?
- Mot lei gullat mot du iežat gieđat leat čábbát?
- Jus dii dál galgabehtet dahkat seamma hárjehusa olleš rupmašiin, maid dii livčciidet mitalan skuvlaustibii ahte dii liikobehtet iežadet rupmašis?
- Manin lea buorre liikot iežas rupmašii?

BARGOBIHTTÄ 2 \

1. BARGOÄRKA

BARGOBIHTTÄ 2 \

2. BARGOÄRKA

BARGOBIHTTÄ 3 \

1.-4. CEAHKKI

BARGOBIHTTÁ 3 \ RUMAŠLAHPESVIEHKAN

RUMAŠLAHPESVIEHKAN

MIHTTU

Oahppit geavahit rupmaša iešguđet láchkai

Ulbmiljoavku: 1.-4. luohkká

Fágalaš gullelašvuoha: lášmmohallan, seksuálaoahpahuš

Áigi: 45 minuhta

Reaidut: bargoárka bargobihtáiguin ja sárgumiiguin Rumašlahpesviehkama várás, 7 geaillu, mihttobáddi, kriita, áigemihhtár, bábir ja liánttat.

CAVGILEAMIT OAHPAHEADDJÁI:

li leat sihkkar ahte buot oahppit luohkás nákkejit čađahit buot bargobihtáid. Ráhkkán dasa ahte bargobihtáid lea vejolaš čađahit juvlastuoluin ja sullasaččain – veaháš njuovžilvuodain sáhttet bargobihtát baicce čovdojuvvot mángga eará doaibmanerohusa rastásaš vugiin. Muite ahte oahppit álo sáhttet jearrat veahki, ja ahte joavkkut sáhttet veahkehit guhtet guimmiideaset.

HÁRJEHUSČILGEN

Dát hárjehus berre čađahuvvot olgun, dahje dakkár lanjas mas lea doarvái buorre sadji

1. Mánges álggus bargoárkka. Čuoapat dan guđa koartan.
2. Geaillut biddjojuvvojit nástin láhttái /eatnamii ja nástti guovddáži biddjojuvvo geailu. Juohke geaillu vuolde lea rumašlahpes-bargobihtá.
3. Muital ohppiide ahte sii dál galget čađahit Rumašlahpesviehkama, maid rumašlahpis lea lágidan sidjiide. Rumašlahpis lea sáhkkii oaidnit maid rumaš duođai máhttá, ja dat háliida ahte oahppit su veahkehit dan iskat. Rumašlahpesviehkan mearkkaša ahte ohppiid joavkkuin galget čájehit ja iskat iešguđet beliid rupmaša birra.

4. Muital ohppiide ahte leat oktiibuot guhtta bargobihtá ja ahte sii galget juhkkjuvvot guđa joavkun ja joavkkut galget čađahit guhtta bargobihtá.
5. Čađat Rumašlahpesviehkama ohppiiguin. Dát ii leat gilvu, muhto ohppiide vejolašvuoha iskat maid rumaš máhttá, ja man sierraláganat min rupmašat leat.
6. Ságastala ohppiiguin das fuobmájedje go sii ođđa beliid rupmaša birra go ledje čađaheamen viehkama.

BARGQÁRKA \ RUMAŠLAHPESVIEHKAN

1 LIHKADEAPMI JA KOORDINAŠUVDNA

Rumašlahpis sáhtta lihkadit vaikko makkár imašlaš láchkai. Dat háliida ahte dii čađahehpet Rumašlahpesnjuikema, juohkehaš joavkkus njuike seamma láchkai oktii. Olles rumaš galgá lihkadit. Go viehkan lea nohkan, de galgabehtet čájehit iežadet Rumašlahpesnjuikema earáide luohkás.

2 MIHTIT JULGGIID

Reaiddut: mihttobáddi, bábir ja peanna.

Rumašlahppá mielas lea somá mihtidit iešguđet rumašosiid. Odne dat lea gávnnahan ahte dat áinnas háliida mihtidit julggiid. Buohkat joavkkus galget mihtidit man guhkit sin juolggit leat!

3 DÁSSEDEADDU

Reaiddut: báddi ja šearfa čalmmiid gokčan dihtii.

Rumašlahpis lea hárhjehallan bisuhit dássedeattu váccedettiin bátti mielde mii lea eatnamis. Rumašlahppá mielas dat lea váttis, ja dál dat lea smiehttagohtán ahte dat dáidá leamen álit go čalmmiid ovddas lea čanastat. Rumašlahpis háliida ahte dii iskabehtet dan! Buohkat joavkkus galget geahččalit vázzit bátti alde čanastagain ja čanastaga haga čalmmiid ovddas. Go dis leat čalmmit gokčon, de galgabehtet veahkehit guhtet guimmiideattet bátti lusa, muhto dii ehpet galgga doallat guhtet guimmiideattet dan botta go giige vázzá bátti alde. Gohčon čalmmiiguin galgá olmmoš hárhjehallat bátti dovdat. Goas din mielas lei álkimus bisuhit dássedeattu?

4 RUMAŠDIHTOMIELALAŠVUOHTA

Reaiddut: mihttobáddi, bábir ja peanna.

Rumašlahpis lea gullan ahte lea buorre rohttet vuoigŋanasa čiekŋalasat ja vuoigŋat olggos nu bures go vejolaš. Danne háliida Rumašlahpis ahte dii iskabehtet man ollu áibmu olbmos sáhtta lea geahppáin. Geavahehket mihttobátti go mihtidehpet birra ratti go geahppáid áibbas dievva lea áibmu, ja go geahppáin ii leat álggage áibmu. Buohkat joavkkus galget mihtiduvvot, ja dii fertebehtet veahkkálagaid mihtádallat.

5 NANUSVUOHTA

Reaiddut: báddi ja kriita.

Rumašlahppá mielas lea somá hástalit iežas rupmaša. Rumašlahpis lea hárhjehallan čohkkát čippiid alde ja vatnalahttit nu guhkás go vejolaš, ja dasa sárggastan dihtii sárgá kriittain. Rumašlahppá mielas dat lea veaháš váttis, muhto oalle somá. Dii galgabehtet ráhkadit linnjá báttiin ja čohkánaddat maŋŋálagaid ráidun bátti maŋŋái ja juohkehaččas galgá leat kriita gieđas. Geahččalehket man guhkás dii sáhttibehtet vatnalahttit ja sárggastit sárgá.

6 BÁCCIT

Rumašlahppá mielas lea somá hábmet iežas rupmaša vaikko makkár hápmin, muhto buot somámus lea dan dahkat ovttas earáiguin! Danne dat háliida ahte dii galgabehtet ráhkadit bácci rupmašiin, masa buohkat joavkkus galget searvat. Galgá leat vejolaš aidnit ahte dii lehpet gittalagaid. Vejolaš lea soahpat mo dan dahkat. Dii galgabehtet čájehit iežadet bácci eará joavkkuide go viehkan lea nohkan.

BARGQÁRKA \ RUMAŠLAHPESVIEHKAN

1

2

3

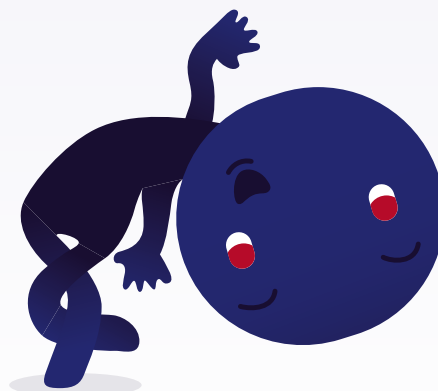
4

5

6

**BARGOBIHTTÄ 4 **
1.-4. CEAHKKI

BARGOBIHTTÁ 4 \ DOVDDUT JA RUMAŠGIELLA

QUIZ

ULBMIL

- Oahppit máhttet addit ovdamearkkaid dovdduid dáfus
- Oahppit máhttet mitalit ja čájehit mot dovdduid sáhttá čájehit rumašgielain

Ulbmiljoavku: 1.-4. ceahkki

Fágalaš guoskevášvuohtha: dárogiella, dáidda ja giehtaduodji, oahppoplána obbalaš oassi

Áigegeavaheapmi: 45 minuhta

Bargoreaidut: bargoárka hárbjehussii, bábir ja ivnnit

OAHPAHEADDJI CAVGILEAMIT

Manjel go lea bargan dáinna hárbjehusain, sáhttet oahppit ráhkadit illustrašuvnnaid ámadajuin mat čájehit muhtun daid iešguđetlágan dovdduid. Dán sáhttá vejolaččat dahkat ovttas doodad ja giehtaduodji oahpaheddjiiguin. Dás sáhttá deattuhit govvaráhkadanbarggu, mas vuodđun leat dovddut, earenoamáš sárgunteknihkat dahje váikkuhangaskaoamit maiguin buvttiha miellalági ja vuostálasvuoda ivnniid geavahemiin.

Jus luohkká sáhttá geavahit govvenapparáhta, de sáhttá leat sihke suohtas ja oahppevaš ohppiide govvet eará luohkkáustibiid dan botta go sii čájehit iešguđetlágan dovdduid ámadajuin ja rumašgielain.

Govaid sáhttá heargut luohkkái ja atnit daid viidáset bargui dovdduiguin.

ČILGEHUS

Ordnejuvvo doarvái sadji luohkkálanas ja oahppit čuoččahit gierdun fárrolaga oahpaheddjiin. Juohkeoahppi oazžu bargoárkkas ovta koartta, mii govvida ámadaju mii čájeha muhtun dovddu. Koarttat čájehit dovdduid: Movttet, erdon, balus, suhtus, heahpanan, váivvis, hirpmáhuvon, hárbmas, jierásmuvvan, jorbodan, čavlái, ilus. Oahppit eai galgga ovdagihtii diehtit makkár dovdduin lea sáhka. Jus lea sávahahtti, de oahpaheaddji nai sáhttá dahkat nu ahte ii vállje nu ollu dovdduid. Mii ávžžuhit čájehit ámadajuid smartboardas dan botta go hárbjehusa čađaha.

Oahpaheaddji bivdá ohppiid čuoččahit joavkkuide ovttas earáiguin geain lea seamma ámadadju koarttas. Go sii leat oktii mannan, de galget sii hupmat dan birra makkár dovddu sin mielas ámadadju čájeha. Dasto bivdá oahpaheaddji joavkkuin ovta mitalit makkár dovdu sis lea.

Sii galget čilget manin sii bohtet jurddašit dan dovddu birra go oidnet ámadaju. Jus leat joavkkut mat eahpidit, de sáhttá oahpaheaddji sihtá ohppiid eará joavkkuin buktit dovdoevttohusaid. Oahpaheaddji sáhttá veahkehit, jus ohppiin eai leat obage evttohusat. Oahpaheaddji čállá dovddu távvalii dahje smartbordii ámadaju báldii.

Dál oahpaheaddji sihtá buot ohppiid (maidái sin geat leat eará joavkkuin) čájehit ámadajuin ja rupmašiin mot lea olggoaidnit go dovda dan guoskevaš dovddu. Lea dehálaš čilget ahte seamma dovddu sáhttá iešguđetládje čájehit. Go buohkat leat čájehan sin dovddu, de ođđa joavku mitala sin koartta ámadaju ja dovddu birra. Hárbjehus joatká dassáži go buot joavkkut leat čađahan dan.

BARGOBIHTTÁ 4 \ DOVDDUT JA RUMAŠGIELLA

Hárjehusa boahhte oasis oahppit galget nubbi nuppi birra vázzit. Sis galgá leat buohkain sierra ámadadjogovva gieđas. Go deivet muhtuma, de sii bisánit. Álggos nubbe oahppi dearvaha eará oahppi dainna dovdduin mii su iežas koarttas lea. Nubbi galgá geahččalit árvidit makkár dovdu lea. Golmma geardde oažžu árvidit. Maŋgel dan lea ges nuppi oahppi vuorru dearvahit “iežas” dovdduin. Go goappeš oahppit leaba dearvahan, de soai lonuheaba koarttaid, ja vázziiba viidáset luohkkálanjas dassázii go deaivaba eará olbmo gean dearvvaheaba.

Galgá vázzit nu ollu iešguđet luohkkáustibiid luhtte ja dearvahit nu ollu iešguđetlágan vugiiguin go vejolaš. Sáhtta bures dearvahit seamma dovdduin mángga geardde iešguđet luohkkáustibiid. Oahpaheaddji bisseha hárjehusa go árvoštallá dan bistán doarvái guhká.

Oahpaheaddji sáhtta čoahkkáigeassun hupmat ohppiiguin dákkár áššiid birra:

- Mot lei bargat hárjehusain (sihke dovddu árvidanosiin ja dearvahanosiin)?
- Ledje go muhtin dovddut maid lei álkibut árvidit go leiddet dearvahan nubbi nuppi?
- Ledje go muhtun dovddut maid lei váddáseappot árvidit?
- Sáhttihehtet go addit muhtun ovdamearkkaid mii lea positiivvalaš go mii olbmot čájehit dovdduid iešguđet ládje?
- Sáhttihehtet go addit muhtun ovdamearkkaid mii lea negatiivvalaš go mii olbmot čájehit dovdduid iešguđet ládje?
- Maid sáhtta bargat jus eahpida makkár dovdu eará olbmuin lea?
- Leat go dis gažaldagat dovdduid birra ja mot rupmašiin čájehit dovdduid?

BARGOÁRKA \ DOVDDUT JA RUMAŠGIELLA

